

Inwonersinitiatieven 2020 -2022

‘We maken het mogelijk!’

d.d. 19 nov. 2019

1 Inleiding

In deze notitie wordt beschreven op welke wijze invulling wordt gegeven aan de reserve 'Nieuwe initiatieven 2018-2022'. Conform het collegeakkoord 2018-2022 is in de begroting 2019 hiervoor een reserve van € 200.000,- opgenomen. Dit budget is bestemd voor inwonersinitiatieven en raadsinitiatieven op alle terreinen.

Op basis van de ervaringen vanuit het Ontwikkelprogramma Participatie, lopende bewoners initiatieven en participatietrajecten, en de raads gesprekken over participatie wordt in deze notitie invulling gegeven aan de reserve 'Nieuwe initiatieven' voor een mooi Heemstede.

Eerst wordt een context van het Ontwikkelprogramma participatie geschetst en de ervaringen van de afgelopen periode. Tevens wordt de opzet voor de werkwijze voor de reserve Nieuwe initiatieven beschreven.

2 Aanleiding en context

In de eerste begroting (2019) van de nieuwe collegeperiode is de volgende ambitie verwoord: 'Participatie ingericht op de wensen en behoeftes van Heemstede en een wijze van besturen die past bij de identiteit van Heemstede; zowel op regionaal, gemeente breed als op wijk- en buurtniveau'.... 'Samen met inwoners en de gemeenteraad van Heemstede stellen we de agenda op voor vernieuwende democratie en het versterken van participatie. We zoeken actief samenspraak op en houden oog voor het algemeen belang. Door met inwoners en ondernemers problemen aan te pakken krijgen we een beter resultaat. Veel Heemstedenaren spelen een actieve en cruciale rol in de buurt; zij zijn de ogen en oren in de wijken'. Focuspunten zijn o.a. Ontwikkelprogramma Participatie en het faciliteren van buurtinitiatieven.

Conform het collegeakkoord 2018-2022 is in de begroting 2019 daarnaast een reserve 'Nieuwe initiatieven 2018-2022' van € 200.000,- opgenomen. Dit budget is bestemd voor inwonersinitiatieven en raadsinitiatieven op alle terreinen. Deze reserve geeft ruimte aan de ambitie vanuit het coalitieakkoord om samen met inwoners en de raad invulling te geven aan projecten en thema's voor de komende periode (hoofdstuk 3). De invulling is in het college akkoord nadrukkelijk open gelaten voor inbreng van de gemeenteraad, inwoners en maatschappelijke instanties, ondernemers en andere belanghebbenden.

Begin 2019 is gestart met het ontwikkelprogramma participatie en nieuwe democratie. Onderdeel van dit programma is het traject Wij maken Heemstede. Dit traject heeft als doel om samen met inwoners, raad, college en ambtenaren te ontdekken welke nieuwe vormen van participatie en democratie passen bij Heemstede. Het samen ontwikkelen en experimenteren met inwoners en raadsleden staat centraal. Lopende dit traject is een koppeling gemaakt tussen Wij maken Heemstede en de reserve 'Nieuwe initiatieven'.

Hierbij in het kort een schets van het verloop van dit traject en de koppeling met de reserve 'Nieuwe initiatieven':

- Een brede startbijeenkomst (maart 2019) is georganiseerd voor inwoners en raadsleden met verschillende mooie participatie voorbeelden uit andere gemeenten in Nederland.
- Een groep van 20 inwoners, 4 raadsleden en 6 ambtenaren is na deze bijeenkomst samen aan de slag gegaan om de opbrengsten van die bijeenkomst verder uit te werken. En met voorstellen te komen welke vormen van participatie en democratie passen bij Heemstede.
- De groep is (soms in wisselende samenstelling) 4 keren bij elkaar gekomen de afgelopen periode en heeft met name nagedacht over hoe we met elkaar beter kunnen werken aan

thema's die gemeentebreed spelen (zoals duurzaamheid of eenzaamheid) en hoe we samen beter weten wat er leeft in de wijken

- Om te ontdekken op welke wijze invulling aan de reserve 'Nieuwe initiatieven' gegeven kan worden is door het college een aantal voorbeelden van andere gemeenten verkend. Eén van deze voorbeelden was het concept 'Ede Doet'. Een platform waarop inwoners met elkaar initiatieven kunnen zetten met cheques van de gemeente als financiële basis. In maart 2019 heeft het college voorgesteld de reserve 'Nieuwe initiatieven' te gebruiken om ook voor Heemstede een dergelijk platform op te zetten.
Dit voorstel is behandeld in de vergadering van de commissie Middelen van 13 maart 2019. De leden van de commissie hebben het college verzocht te wachten met besluitvorming over de reserve van €200.000 en deze vraag mee te nemen in de bijeenkomsten van het traject Wij maken Heemstede. Het college heeft het voorstel op verzoek van de raad teruggetrokken en het advies van de commissie om het mee te nemen in 'Wij maken Heemstede' opgevolgd.
- Binnen de groep Wij maken Heemstede is verder nagedacht over het voorstel van Ede doet. Hoewel 'Ede doet' ook bij deze groep op enthousiasme kon rekenen, werd door de groep geconcludeerd dat het beter was om eerst te onderzoeken waar men op uit zou komen zonder al in de richting van 'Ede doet' te denken.
- Voor het oppakken van de ideeën uit 'Wij maken Heemstede' kan in deze pilotfase gebruik gemaakt worden van het budget van €40.000 dat in de begroting 2019 is opgenomen voor het ontwikkelprogramma participatie. Aangegeven is (collegebericht 17-9-19) dat indien hier ideeën uit voortkomen die ruimere financiële middelen vragen, een apart voorstel volgt op basis van het budget voor nieuwe initiatieven van €200.000.

3 Ervaringen in de afgelopen periode

Zowel het traject van Wij maken Heemstede als een aantal praktijkervaringen vormen de achtergrond op basis waarvan dit voorstel voor de invulling van de reserve 'Nieuwe initiatieven' tot stand is gekomen.

Onderstaand zijn deze ervaringen in het kort weergegeven. Het voorstel dat volgt uit deze ervaringen is te lezen onder hoofdstuk 3 'Voorstel' en 4 'Werkwijze'.

Wij maken Heemstede

Uit de eerste 3 bijeenkomsten van Wij maken Heemstede was de conclusie dat wat je ook wil realiseren, het allemaal begint met het versterken van de sociale cohesie in Heemstede. Het faciliteren en stimuleren van ontmoeting en gesprek staan centraal. Vanuit dit hoofddoel heeft de groep een aantal concrete ideeën benoemd, waaronder het stimuleren van initiatieven: *Het breed herkennen, stimuleren en faciliteren van initiatieven van inwoners in Heemstede.*

Bewoners- en buurtinitiatieven: Stimuleringsbudget

Eén van de ideeën uit 'Wij maken Heemstede', het stimuleren van initiatieven, is reeds opgepakt door actief aan de slag te gaan met het bestaande structurele budget voor bewoners- en buurtinitiatieven (vanaf nu: Stimuleringsbudget) van €25.000.

Dit budget bestaat al enige jaren, maar was onbekend bij inwoners waardoor hier te weinig gebruik van werd gemaakt.

Voor dit budget zijn in juni 2019 kaders vastgesteld. Vanaf half september is dit budget actief gecommuniceerd naar inwoners en vanaf 26 september 2019 konden inwoners aanvragen indienen. Het budget is een succes: in iets meer dan een maand zijn al 15 aanvragen ontvangen.

Dit budget is gericht op het stimuleren van de kleinere initiatieven; om initiatieven met een kleine bijdrage (maximaal €3000) een stap op weg te helpen. De uitvoering en regie ligt vooral bij de deelnemers. Het aantal aanvragen vraagt een ruimer budget dan nu beschikbaar.

Grotere initiatieven met breder bereik

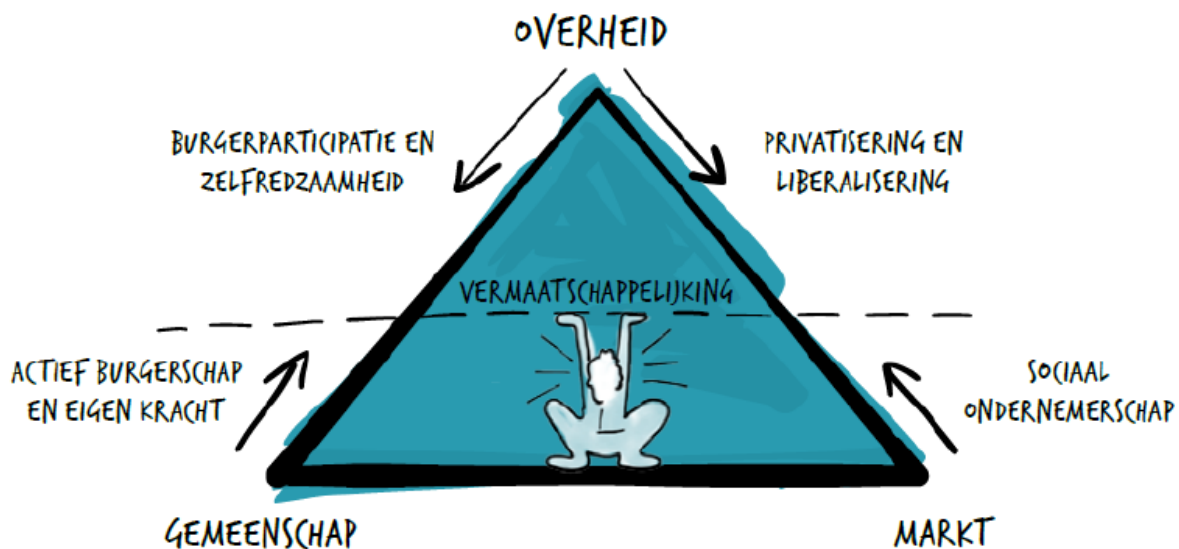
Naast bovengenoemde initiatieven zien we ook initiatieven waar, vanwege de complexiteit, nadere regie en/of uitvoering door de gemeente wenselijk is, of zelfs noodzakelijk is. Dit zijn ook initiatieven waar een robuuster budget nodig is om het initiatief tot uitvoering te laten komen. In de praktijk zijn dit nu bijvoorbeeld initiatieven die zich richten op buurt overstijgende functies, zoals bijvoorbeeld het inrichten van ontmoetingsplekken in de wijk/buurt, speeltuinen en vergroening van de buitenruimte.

Binnen de begroting bestaat niet altijd ruimte om deze initiatieven financieel te ondersteunen doordat de bestaande budgetten gericht zijn op projecten die gestart worden door de gemeente of doordat deze inzetten op een specifieke inhoud of specifiek tijdsplan (bijvoorbeeld reguliere onderhoudsprogramma's in de openbare ruimte).

Vaak kennen deze initiatieven een intensief traject waarbij de initiatiefnemers veel tijd en inzet leveren op met name het creëren van draagvlak in de buurt. Voor deze initiatiefnemers is het belangrijk om zicht te hebben op uitvoering van het initiatief indien zij het voortraject succesvol hebben doorlopen. In de praktijk blijkt dit lastig doordat het betreffende project bijvoorbeeld helemaal niet, of pas veel later in de planning staat om aangepakt te worden, of doordat voldoende draagvlak leidt tot hogere kosten.

4 De rol van de overheid

De ervaringen geven een duidelijk beeld weer: het initiatief om gezamenlijk iets te organiseren en te realiseren wordt steeds vaker door inwoners geïnitieerd. Deze ontwikkeling vindt niet alleen in Heemstede plaats, maar overal in Nederland. De verhoudingen tussen overheid, gemeenschap en markt veranderen. In onderstaande figuur is deze ontwikkeling weergegeven.

Figuur: Veranderende verhoudingen tussen overheid, markt en gemeenschap
Bron: Van der Steen, van Twist, Chin-A-Fat, & Kwakkelstein, 2013.

Wij hebben een idee, denkt u mee?

Aan de bovenzijde van de figuur staat de overheid die steeds meer probeert te sturen op eigen kracht en taken wil overdragen naar inwoners en maatschappelijke verbanden. Het initiatief ligt hierbij bij de overheid. Deze beweging ontstaat dus niet vanuit een behoefte van inwoners, maar

vanuit de behoefte van de overheid (top-down). Het gaat hierbij bijvoorbeeld over de participatie bij projecten van de overheid waarbij voorheen enkel reguliere inspraak mogelijk was, maar inwoners tegenwoordig al in een veel eerder stadium betrokken worden om zo hun mening en kennis al aan de voorkant mee te nemen. Een ander voorbeeld zijn de raden die zelf actief inwoners willen betrekken bij hun besluitvorming.

Heeft u een idee, wij denken graag met u mee!

Daar staat tegenover dat er steeds meer initiatieven bottom-up ontstaan. Dit gebeurt uit eigen beweging, niet omdat de overheid het vraagt. Er ontstaat veel meer een netwerksamenleving waarin samen wordt gewerkt aan de invulling van de eigen leefomgeving in brede zin. De overheid speelt hierbij een ondersteunende en/of faciliterende rol.

Er is sprake van vermaatschappelijking: het invullen van de leefomgeving komt steeds meer in het onderste deel van de driehoek te liggen, waarbij de overheid de centrale positie in het publieke domein verlaat of deelt met anderen.

Met dit voorstel zetten we in op het onderste deel van de driehoek en zetten we in op de beweging vanuit de samenleving.

5 Voorstel

Op basis van het gestarte ontwikkeltraject participatie en de ervaringen van de afgelopen periode zijn enkele hoofdlijnen te onderscheiden.

Vanuit de groep inwoners, raadsleden en ambtenaren die deelnemen aan 'Wij maken Heemstede' zijn een aantal voorstellen naar voren gekomen die financiële middelen vragen. Gevraagd is om initiatieven vanuit de inwoners van Heemstede te stimuleren en te faciliteren. Daarnaast is helder aangegeven dat sociale cohesie en de mogelijkheid tot elkaar kennen en ontmoeten een belangrijke basis vormen. Ervaringen in de praktijk sluiten hierop aan. Voor het stimuleringsbudget zijn in korte tijd veel aanvragen ontvangen en er zijn veel inwoners die met elkaar initiatieven starten om hun leefomgeving in brede zin te verbeteren en zo de sociale cohesie bevorderen.

Voorgesteld wordt om deze lijn te ondersteunen en de reserve Nieuwe initiatieven hiervoor in te zetten. De reserve wordt ingezet voor verruimen van het Stimuleringsbudget buurtinitiatieven en voor een Uitvoeringsbudget voor grotere initiatieven die regie en/of uitvoering van de gemeente vragen (verder Uitvoeringsbudget inwonersinitiatieven). Hiermee wordt gekozen om aan te sluiten bij wat inwoners hebben aangegeven en sluit aan bij de verwoorde ambitie vanuit de begroting 2019.

6 Werkwijze reserve initiatieven budget

Hieronder wordt de werkwijze en de reikwijdte van het initiatievenbudget uitgewerkt op hoofdlijnen.

a. Verruimen van het stimuleringsbudget buurtinitiatieven

Het bestaande structurele stimuleringsbudget wordt voor 2020 en 2021 verhoogd met jaarlijks €25.000,-. Totaal budget per jaar is dan € 50.000,-.

Op basis van de inmiddels opgedane ervaringen zal de uitvoeringsregeling op sommige punten aangescherpt worden. Het gaat hierbij met name om procesmatige kaders zoals het toevoegen van een termijn waarbinnen de haalbaarheid van een initiatief bepaald moet kunnen worden en het bepalen van een minimale periode die moet zitten tussen de aanvraag en uitvoering van het initiatief. De regeling behoudt dezelfde opzet en werkwijze. De aangepaste uitvoeringsregeling wordt in januari door het college vastgesteld.

b. *Uitvoeringsbudget inwonersinitiatieven.*

Om optimale transparantie in proces en afwegingskader te geven zal het college een uitvoeringsregeling voor het Uitvoeringsbudget inwonersinitiatieven opstellen en deze in februari 2020 ter vaststelling aanbieden aan de raad. De uitvoeringsregeling van het Stimuleringsbudget wordt als basis gebruikt, maar omdat het om hogere budgetten en complexere projecten gaat, vraagt het wel om net een iets andere werkwijze. In de uitvoeringsregeling worden zaken als toetsing, voorwaarden, draagvlak, monitoring, financiën etc. nader uitgewerkt.

7 Financiën

Hieronder een overzicht van de besteding van de reserve Nieuwe Initiatieven

besteding	bedrag	
Stimuleringsbudget buurtinitiatieven	€ 50.000,-	verspreid over 2020 en 2021
Uitvoeringsbudget inwonersinitiatieven	€ 150.000,-	tot en met 2022
Totaal reserve	€ 200.000,-	

Een uitgewerkt voorstel voor het aanwenden van de verdeling van de reserve 'Nieuwe initiatieven' over de jaren wordt opgenomen in de uitvoeringsregeling voor het Uitvoeringsbudget inwonersinitiatieven dat in februari 2020 wordt aangeboden aan de raad.

De invulling van de reserve 'Nieuwe initiatieven' vraagt personele inzet. Er komen projecten bij die niet in de huidige begroting zijn opgenomen. Hoewel een deel van het werk door inwoners zelf gedaan zal worden is het onvermijdelijk dat bij een aantal projecten extra inzet gevraagd zal worden als het gaat om regie en ondersteuning van de initiatieven. Voor deze kosten zal gebruik worden gemaakt van het flexbudget.